

Лисенко А.В.

аспірант

Крайнюченко О.Ф.

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна

ПРОМИСЛОВІ КЛАСТЕРИ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ, ЇХ СУТНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ

В сучасному світі одним із найважливіших факторів розвитку промислових підприємств є створення та запровадження промислових кластерів. Це нова інноваційна форма організації промислових підприємств. Вони сприяють розвитку інновацій, підвищують продуктивність та прибутковість малих та середніх підприємств. Кластер як важливий та універсальний за своїми можливостями слугує інструментом для підвищення конкурентоспроможності економіки країни. У разі повної глобалізації регіональні структури, які не можуть створити кластери, знаходяться в небезпеці – вони можуть втратити конкурентоспроможність та ринкову стабільність, до того ж настають реальні загрози економічній безпеці регіону.

Теоретико-методологічне забезпечення кластерної концепції є одним з найважливіших напрямків регіональної економічної науки. Помилково кластерами називають локальні промислові системи, холдинги, промислові агломерації, виробничі мережі та інші територіальні структури, при цьому ігноруючи сутність та природу кластероутворення. Узагальнюючи зарубіжний досвід дослідження кластерних структур та промислових агломерацій, необхідно виділити наступні критерії для розмежування кластерів і інших форм територіальної організації економіки:

1) Під кластером слід розуміти географічно сконцентровану групу взаємопов'язаних підприємств, що працюють в межах невеликого числа суміжних галузей економіки. Це судження відображає більш глобальну точку

зору, що економічна, технологічна і підприємницька діяльність в конкретних галузях економіки має стійку тенденцію до агломерування в певних місцях.

2) У кластерах підприємства можуть співпрацювати не тільки з фірмами партнерами і суб'єктами освітньої та інноваційної інфраструктури, а й бути складовою частиною локальних виробничих мереж. Найбільш поширеною формою таких мереж є виробничі системи, які засновані на горизонтальній взаємодії фірм на одній стадії виробництва. Використання загальних технологій, бази знань і джерел сировини є однією з умов об'єднання фірм в рамках однієї галузі.

Кластер багато в чому принципово відрізняється від фінансово промислових груп або вертикально-інтегрованих структур, тим, що як в об'єднанні незалежних учасників, у ньому не використовуються ієрархічні відносини для контролю й координації їх діяльності. Кластерам властиві гнучка спеціалізація та здатність до інновацій.

До учасників кластера належать:

- місцева влада (органи впливу);
- бізнес-інкубатори;
- торгові асоціації;
- фінансові інститути;
- постачальники сировини;
- університети;
- науково-дослідні установи;
- виробники продукції (підприємства).

Об'єднана діяльність учасників кластера надасть можливість забезпечити підприємствам набагато більший прибуток порівняно з тим, який би вони отримували, працюючи окремо. Така форма співпраці дозволяє більш гнучко реагувати промисловим підприємствам на зміни.

Можна сформулювати категорію кластерів як групи промислових підприємств, які кооперуються, що сформувалася на основі географічної

концентрації основних виробництв, мережі постачальників і споживачів, пов'язаних один з одним технологічним ланцюгом.

Кластер надає великі конкурентні переваги. За правило, він створюється за поданням відповідного (провідного) підприємства, коли підприємства приходять висновку, що необхідно об'єднатись для покращення власної конкурентоспроможності. Існує чотири групи конкурентних переваг: факторні умови; внутрішній попит; суміжні та обслуговуючі галузі; структура фірм та їх стратегія.

Кластери стимулюють регіональну конкурентоспроможність трьома способами:

- 1) За рахунок підвищення продуктивності бізнесу.
- 2) Шляхом підвищення їх інноваційної здатності, яка лежить в основі підвищення продуктивності в майбутньому.
- 3) Стимулюючи створення нових підприємств, які розширюють та укріплюють кластер.

Недоліки застосування промислових кластерів:

- не враховується багатогалузевий характер промислового виробництва;
- недостатньо реалізуються ідеї економії виробництва за рахунок переваг вигідного географічного розміщення;
- не може мати розвинений апарат для аналізу чинників конкурентоспроможності промислових підприємств.

Поплічники кластерів не досліджують загальний вплив факторів на ефективність і конкурентоспроможність виробництва.

Реалізація кластерів промисловості України створюється через такі напрями діяльності:

- сприяння перетворенню підприємств, визначення топових напрямів їх розвитку;
- введення нових технологій та інновацій;
- допомога в роботі приватного і державного секторів;

- визначення потреб в технічній допомозі;
- покращення якості продукції, збільшення програм “управління якістю”;
- дослідження сучасного досвіду кластерної теорії розвитку промислового виробництва в країнах Євросоюзу та США.

Отже, кластери є одним з перспективних ключових елементів розвитку сучасної національної економіки, а саме у розвитку промислових підприємств. Необхідно досліджувати світовий досвід діяльності кластерів і запроваджувати його в економіці України, враховуючи особливості її розвитку. Кластерна теорія сучасного розвитку промисловості має бути введена до цілісної програми реструктуризації економіки, та реалізувати свої можливості за допомогою ринкових інструментів та забезпечувати максимальне сприяння органам місцевого самоврядування і науковим установам.

Література:

1. Портер М. Конкуренція: пер. з англ. /М. Портер. – М. : Изд. Дом"Вильямс", 2005. –608 с.
2. Демьянов С.А. Кластер: сущность и природа понятия. /, УО «Полесский государственный университет», г. Пинск, 21 апреля 2017г. / Министерство образования Республики Беларусь [и др]; редкол.: К.К. Шебеко [и др]. – Пинск : ПолесГУ, 2017. – с. 142 -144.
3. Ємцев В. І. / Зб. наук. праць з актуальних проблем економічних наук. – 2012. – С. 74-79. [Електронний ресурс]– Режим доступу:<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9142/1/3.pdf>
4. Колодійчук А.В. Кластери як інноваційна форма організації промисловості / А. В. Колодійчук // Економіка харчової промисловості. - 2012. - № 3. - с. 20-23. [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2012_3_6
5. Іщук С. І. Географія промислових комплексів / С. І. Іщук, О. В. Гладкий. – К. : Знання, 2011. – 375 с.